

SUOMEN KIELIOPPIA ITALIALAISILLE

Paula Loikala *Grammatica finlandese. Parte I: Fonologia, Morfologia*. Bologna: Clueb 2004. 151 s. ISBN 88-491-2226-8.

Keväällä 2004 ilmestyi uusi suomen kielioppi italialaisten suomenopiskelijoiden tarpeisiin. Sitä ennen ainoa italiaksi kirjoitettu suomen oppikirja on ollut vuonna 1975 ilmestynyt Eeva Uotila-Arcellin *La lingua finlandese*. Uuden *Grammatica finlandese*n tekijä on Bolognan yliopistoon kuuluvan Forlìn kääntäjäkoulun suomen kielen professori Paula Loikala.

Loikalan *Grammatica finlandese* ilmestyi kääntäjäkoulun kirjaston julkaisusarjassa, ja sen kustantaja on Bolognan yliopiston kirjapaino Clueb. Kirja käsittelee suomen kielen fonologiaa ja morfologiaa. Syntaksia käsittelevä kieliopin toinen osa on tarkoitettu julkaista myöhemmin.

Loikalan tekemä kielioppi on suunnattu äidinkieltään italialaisille yliopistopiskelijoille, joille kielitieteen perusasiat ovat jo tuttuja. Suomen fonologiaa ja morfologiaa käsiteltäessä italia on metakielenä ongelmallinen: paikoin italialainen kielioppitraditio eroaa fennistiikassa vakiintuneesta tavasta käyttää termejä ja luokitella rakenteita. Loikala käyttää termejä yleensä niiden italialaisille vakiintuneissa merkityksissä, onhan kieliopin lukija italialainen suomenoppija ja -tutkija. Niissä kohdissa, joissa italialainen ja suomalainen termi ovat vaarassa sekoittua, termi selitetään yleensä erikseen. Kirjassa keskitytään pääasiassa normitetun kirjasuomen rakenteiden esittelyyn perinteisen kieliopin tapaan, mutta mukana on myös runsaasti tietoa eri muotojen merkityksistä ja käytöstä.

Grammatica finlandese koostuu lyhyestä johdatuksesta suomen kielen historialli-

seen taustaan sekä jaksoista, jotka käsittelevät muun muassa fonologiaa, morfologiaa, verbejä, possessiivisuffikseja, luku-sanoja, pronomineja ja niin edelleen. Päähuomio on nominien morfologiaa ja verbejä käsittelevissä luvuissa; ne ovatkin sivumääriltään kirjan laajimmat.

Johdannossa Loikala selvittää aluksi lyhyesti suomen kielen kehitystä, suomen sijoittumista suomalais-ugrilaiseen kieliperheeseen ja sen erityispiirteitä indoeurooppalaisiin kieliin verrattuna. Loikala mainitsee myös kirjakielen keskeiset kehittäjät Agricolan ja Lönnrotin sekä esittelee lyhyesti eri sanastokerrostumat.

Toisessa luvussa Loikala käsittelee varsin perusteellisesti suomen kielen fonologiaa. Italialainen suomen kielen yliopistopiskelija saa tästä luvusta hyvät perustiedot suomen fonologian eri piirteistä. Loikala on ottanut laajasti huomioon eri ilmiöitä ja havainnollistaa niitä runsain esimerkein. Suomen fonologia selitetään italiaa äidinkielenään puhuvan näkökulmasta: esiin nostetaan niin eroja kuin yhtäläisyyksiä italian ja suomen välillä. Fonologialuvussa esitellään myös morfofonologinen ilmiö, nominien astevaihtelu.

Nominien morfologiaa käsittelevä luku on kieliopin laajin. Se alkaa johdatuksella peruskäsitteisiin. Aluksi esitellään lyhyesti vartalo, tunnus, pääte ja liite. Sitten käsitellään johto-oppia ja tämän jälkeen esitellään nominien vartalot sekä monikon *i:n* aiheuttamat muutokset. Sitten alkaa sijojen muodostamisen ja käytön käsittely. Sijat esitellään hyvin perusteellisesti, ja luku onkin kirjan vahvimpia osuuksia. Havain-

nollistamiseen on käytetty runsaasti esimerkkejä, jotka on käännetty italiaksi.

Nominien morfologian jälkeen käsitellään verbien morfologiaa. Loikala esittelee aluksi lyhyesti kuusi perinteistä taivutusyyppiä, joita käsitellään perusteellisemmin myöhemmin aikamuotojen yhteydessä, ja verbien vartalot. Sen jälkeen käydään läpi verbien astevaihtelu. Myös tapaluokkien muodostaminen esitellään kattavasti. Etenkin potentiaalin ja konditionaalin käyttöalat eroavat italiassa ja suomessa varsin paljon toisistaan. Niitä olisi voinut vertailla yksityiskohtaisemminkin.

Verbien nominaalimuodot Loikala käsittelee omassa luvussaan. Ensin esitellään partisiippien muodostaminen. Niiden käyttö opetetaan esimerkkien avulla, ja monissa tapauksissa suora käänнос italiaan olisikin epäselvä. Vaikka italiassa on vastaavia muotoja, niiden käyttö on hyvin erilaista. Suomen partisiippirakenteita vastaa italiassa usein sivulause tai prepositioilmaus. Nominaalimuotojen tarkempi teoreettinen analyysi saattaisi kuitenkin selvittää opiskelijoille niiden käyttöä. Italian kielessä on yksi infinitiivi sekä partisiipin preesens ja perfekti, joten suomen nominaalimuotojen järjestelmä on huomattavasti italian järjestelmää monimuotoisempi.

Kirjan loppuosaa koostuu lyhyemmistä luvuista. Apuverbejä käsittelevässä luvussa esitellään muun muassa nesessiiviset verbit *täytyy* ja *pitää*. Ratkaisu on erikoinen: suomenopetuksessahan ei yleensä ole käytetty modaaliverbeistä termiä apuverbi. Loikala lukee apuverbeiksi nesessiiviset verbit *täytyä*, *pitää* ja *tulla*, aikamuotojen muodostamisessa tarvittavan *olla*-verbin sekä verbit *osata*, *voida* ja *saattaa*. Se, että apuverbien subjekteista vain nesessiivisten verbien subjektien tulee olla genetiivissä, jää usein eksplikoimatta.

Refleksiiviverbejä käsittelevässä luvussa esitellään refleksiivijohdot ja refleksiiv-

visten verbien muodostaminen niiden avulla. Lukua olisi myös ollut mahdollista laajentaa vertailemalla ylipäättään refleksiivisyyden ilmaisemista suomessa italian kielien refleksiivisysteemiin. Tällöin lukuun olisi sopinut mukaan myös refleksiivipronomini *itse*.

Omassa luvussaan esitellään myös omistusliitteet. Italiassa, kuten muissakin yleisimmin tunnetuissa indoeurooppalaisissa kielissä, suomen omistusliitteitä vastaavat possessiivipronomininit. Esimerkkien avulla voi havaita, että suomen kielessä ei ole erikseen possessiivipronomineja, vaan omistusliitteen kanssa käytetään persoonapronominien genetiivimuotoa. Tekstissä tätä ei erikseen selitetä. Suomen kielessä omistamisen ilmaiseminen on muutenkin italian kielestä poikkeavaa: *habere*-verbi puuttuu, ja sen sijasta käytetään yksipersonaista *olla*-verbiä ja omistajan adessiivia tai inessiivia.

Luvussa 9 esitellään peruslukujen yhteydessä lukusanojen vartalot sekä esimerkkejä taivutetuista muodoista. Lisäksi luvussa käydään esimerkkien avulla läpi kellonajan ilmaiseminen. Peruslukujen jälkeen käsitellään järjestysluvut, mutta esimerkit niiden käytöstä puuttuvat. Myös pronominit esitellään omassa luvussaan. Luku koostuu taivutustaulukoista, joiden jälkeen kunkin pronominin käytöstä on mukana runsaasti esimerkkejä. Luvusta puuttuvat kuitenkin refleksiivipronomini *itse* ja resiprookkipronomini *toinen*.

Adjektiivien vertailu ja taivutus esitellään luvussa 11. Sen lopussa on myös esimerkkejä vertailumuodoista ja niiden taivuttamisesta sijamuodoissa. Omana lukuun esitellään lyhyesti myös adverbien muodostaminen. Kahdessa viimeisessä luvussa on luettelo suomen konjunktioista sekä pre- ja postpositioista. Molemmissa luvuissa on mukana runsaasti esimerkkejä siitä, miten käsiteltäviä rakenteita suomessa käytetään.

▷

Kieliopin päättää laaja bibliografia, johon on koottu runsaasti suomen kieltä ja kulttuuria koskevaa materiaalia. Mukana on käsikirjoja, sanakirjoja, keskustelun ja puhekielen oppikirjoja, kielioppeja sekä kielen historiaa, kulttuuria ja kielen oppimista käsitteleviä teoksia. Lisäksi bibliografiassa on luettelo suomea koskevasta materiaalista verkossa.

Grammatica finlandeselle tunnusomaisista on runsas esimerkkien määrä. Esimerkit ovat keksittyjä ja usein sanastoltaan vaikeita, mistä syystä käännökset ovatkin tervetullut apu niiden analysoimisessa. Aina ei kuitenkaan osoiteta selvästi, mitä piirrettä kulloinkin tarkastellaan. Muun muassa nominaalimuotojen esimerkeissä tarkasteltavan piirteen löytäminen lauseesta ilman lihavointia tai alleviivausta voi olla opiskelijalle vaikeaa. Muutama esimerkkilause on myös eksynyt väärään paikkaan: esimerkiksi adverbiluvusta löytyy muutamia pronomini-esimerkkejä. Toisinaan jako lukuihin ja lukujen otsikointi horjuu. Esimerkiksi morfo-

logia-pääluvussa käsitellään pelkästään nominien morfologiaa ja verbien morfologiaa käsitellään omassa luvussaan, vaikka kyse on edelleen morfologiasta. Kieliopin käsikirjakäyttöä helpottamaan kirjan loppuun olisi ollut hyvä lisätä asiahakemisto.

Grammatica finlandese on erittäin tervetullut lisä suomen opetukseen italialaisille. Sen myötä monet suomen kielen erityispiirteet ovat aiempaa paremmin italialaisten suomenopiskelijoiden tavoitettavissa, ja suomen kuvaus italialaisen lukijan lähtökohdista tarjoaa niin opiskelijoille kuin muillekin suomesta kiinnostuneille entistä laajemman ja ymmärrettävämmän näköalan suomen kieleen. Kielioppi toimii niin itsenäisenä opetusvälineenä kuin käsikirjana yhdessä muun didaktisen materiaalin kanssa. Se sopii myös itseopiskelijoille, jotka pystyvät sen myötä tutustumaan erillaiseen kieleen omalla äidinkielellään. ■

SANNA MARTIN

Sähköposti: sannamaria.martin@unibo.it

SUPISUOMEA — UUTTA S2-OPETUKSEEN

Leena Silfverberg ja Leila White *Supisuomea*. Helsinki: Finn Lectura ja Yle/Opetusohjelmat 2003. 239 s. ISBN 951-792-147-0.

Tv-ohjelman käsikirjoitus, henkilöohjaus ja toimitus Sini Sovijärvi. Verkkokielikoulun (www.yle.fi/opinportti/supisuomea) kielellinen sisältö ja pedagogia Aurora Vasama ja Susanna Hart.

Laaja *Supisuomea*-materiaali on tarkoitettu suomen kielen opettamiseen ja oppimiseen toisena tai vieraana kielenä. Materiaali koostuu oppikirjasta, 12-osaisesta tv-sarjasta, Internetissä olevasta verkkokielikoulusta (www.yle.fi/opinportti/supisuomea) sekä oheisäänitteestä (kaksi cd-rom-levyä), jolle on luettu oppikirjan kappaleiden sisältö. Kyseessä on siis erittäin laaja kokonaisuus kielenoppimisen perus-

ja keskitasoille sopivaa monipuolista materiaalia.

Materiaalikonaisuuden oppikirjan ovat kirjoittaneet Leena Silfverberg ja Leila White. Valtaosa kirjan runsaasta ja värikästä kuvamateriaalista on peräisin tv-sarjasta, jonka on käsikirjoittanut, henkilöohjannut ja toimittanut Sini Sovijärvi. Samoin kirjassa on käytetty hyväksi tv-sarjan dialogeja. White ja Silfverberg ovat toimi-